

אבות... שהרי כך נאמר במשנה: "איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם? – רבי יוסי אומר: שכן טוב". משמע שיש לבחור להתגורר לצד שכן טוב ולהתרחק משכן מפוקפק...

לעומת זאת, רבנו יונה גירונדי בפירושו למסכת אבות, מדריך בצורה מקורית ביותר:

– "שיהא הוא בעצמו טוב אל כל שכניו"...

נטל ר' מנס את הפירוש הפשוט במשנה ואת פירושו של רבנו יונה ועשאים לאחדים... בדלית ברירה, כאשר השכן היה רע, בחר ר' מנס לקיים את שיטת רבנו יונה להיות הוא בעצמו שכן טוב... וכך הצליח בצורה מפתיעה, להפוך גם את השכן עצמו, לשכן טוב...

אה"ח 1234567

פרק תשיעי

בארץ חמדה

[1234567]

והיה כי תבואו אל הארץ

[1234567]

נפשו של ר' מנס יוצאת לארץ ישראל. כמה ומלא געגועים לחונן עפר ארץ הקודש ולהסתופף בחצרות קדשו של כ"ק מרן אדמו"ר מגור, בעל "אמרי אמת" וצוק"ל בירושלים. מה מאוד נשברה רוחו בשמעו בשורת איוב, על הסתלקות קדוש ישראל, הרועה הנאמן, כי נשבה ארון הקודש – "נטילתה כנתינתה", ביום מתן תורה שנת תש"ח בירושלים. מכאן ואילך נשואות עיניו לעלות ולהתאבק בעפר רגלי צדיק, מזה בן מזה, כ"ק מרן אדמו"ר מגור בעל "בית ישראל" וצוק"ל. אדמת אירופה שספגה את דמי כל הקדושים והיקרים לו, בוערת תחתיו והוא משתוקק לנטוש אותה ולעלות לארץ ישראל, לברך עליה בקדושה וטהרה.

אלא שר' מנס, כדרכו, מעדיף תמיד את טובת הזולת... כקברניט נאמן שאינו נוטש את הספינה, עד צאת אחרון נוסעיה, נאלץ ר' מנס לעכב מועד עלותו ארצה.

סוף סוף קרבה עת גאולתו. עורך הכנות מדוקדקות, ואף בוחן ובודק רעיונות של פרנסה בארץ הקודש. אין דעתו נתונה להתפרנס מעסקנות... טרם עליה, רוכש מכונות נגרות משוכללות, אותן הוא מביא עמו. מכונות אלה נקלטו בקיבוץ "חפץ חיים".

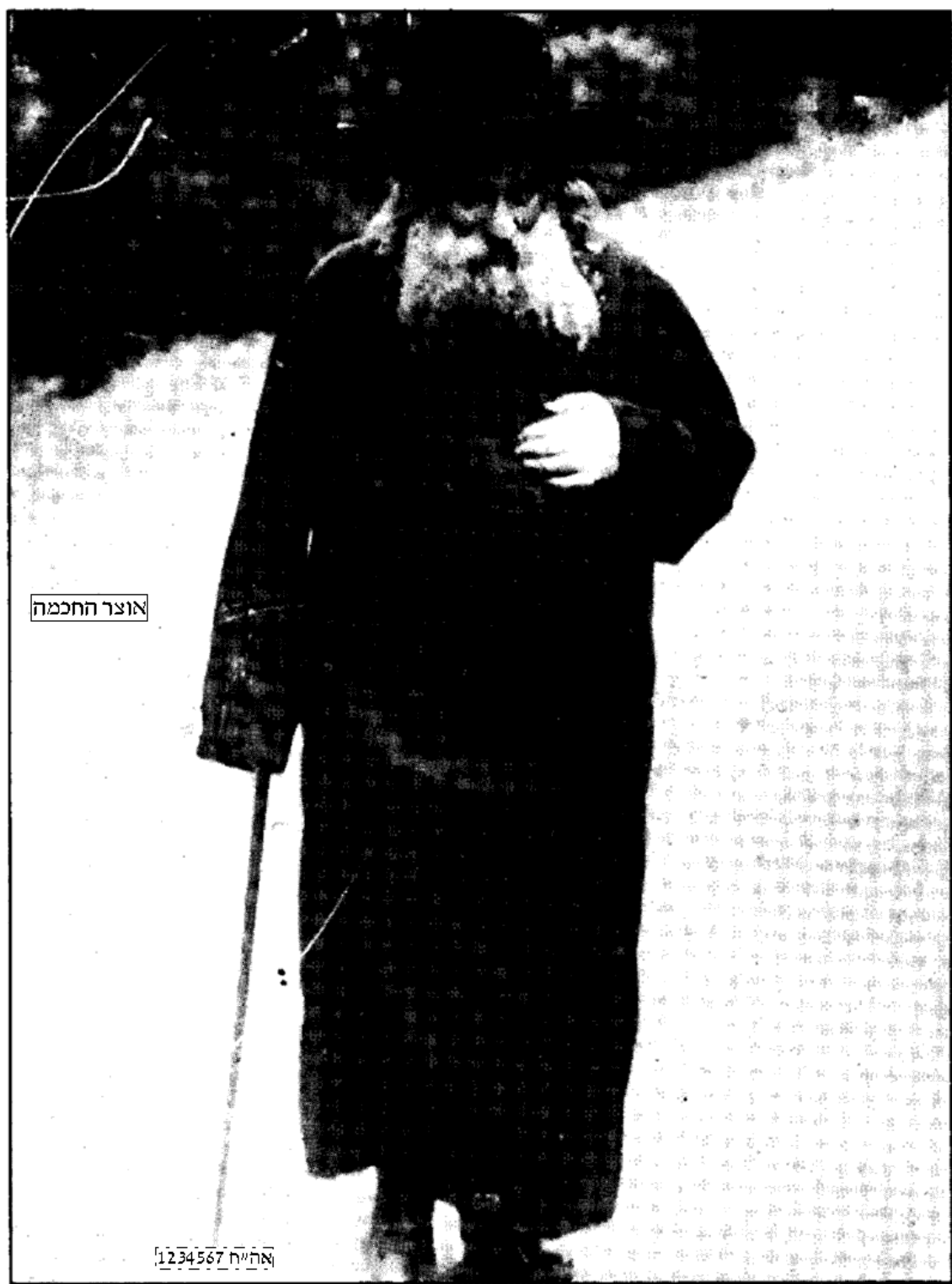
מה רב אושרו לזכות, בשנת תש"י, להציג רגליו על אדמת ארץ הצבי. כמובן מאליו, דבק בכל רמ"ח ושס"ה בכ"ק מרן אדמו"ר מגור ה"בית ישראל" זי"ע, המקרבו ומוקירו. ראשית צעדיו בקיבוץ "חפץ חיים", אליו הגיע בעקבות ההכשרה באוסטריה, בקיבוץ "חפץ חיים" שהועיד לו למטרה להתיישב בקיבוץ "חפץ חיים" שבארץ ישראל. ואולם עיר התורה והחסידות בני ברק נושאת חן בעיניו ואותה איווה למושב לו. לאחר תקופת מעבר קצרה, בה התגורר בשיכון עמידר שברמת יצחק הסמוכה לבני ברק, קבע מושבו בעירו של רבי עקיבא. מבכר התושב החדש ליהנות מיגיע כפיו, פשוטו כמשמעו. מקים איפוא מאפיה, יחד עם שותף. ה' עמו והוא איש מצליח, ואף כאן, במאפית "הנחתום" – שרויה ברכה בעיסתו.

כאיש עמל, הריהו מצטיין בחריצות מופלגת ובנאמנות, ומקיים בנפשו משנת אבות: "אהב את המלאכה". מנצל את ידי הזהב שלו, לתיקון תקלה במכונה, ולא ימוש מהמקום, גם אם נתאחרה השעה הרבה אחר חצות לילה, עד שיבואו דברים לידי תיקונם...

ויושר דרך זה, משתלב להפליא בהיותו איש המעלה; חסיד שבמוחו זורחים המדרש והזהר הקדוש, לצד דף הגמרא והתוספות...

חדש הוא בבני ברק, אך שמו ההולך לפניו, נישא בהערצה. מספרים נפלאות אודות אישיותו ופעליו; מגלגלים עובדות מפליאות על מסירות-נפש

כ"ק מרן אדמו"ר
ה"אמרי אמת"
מגור זצוק"ל

אוצר החכמה

אח"י 1234567

בארץ ישראל
מימין:
כ"ק מרן
אדמו"ר מגור שליט"א,
כ"ק מרן אדמו"ר
בעל "בית ישראל"
וצוק"ל,
רבי יצחק מאיר
הכהן לוי זצ"ל,
מנהיג אגודת ישראל.

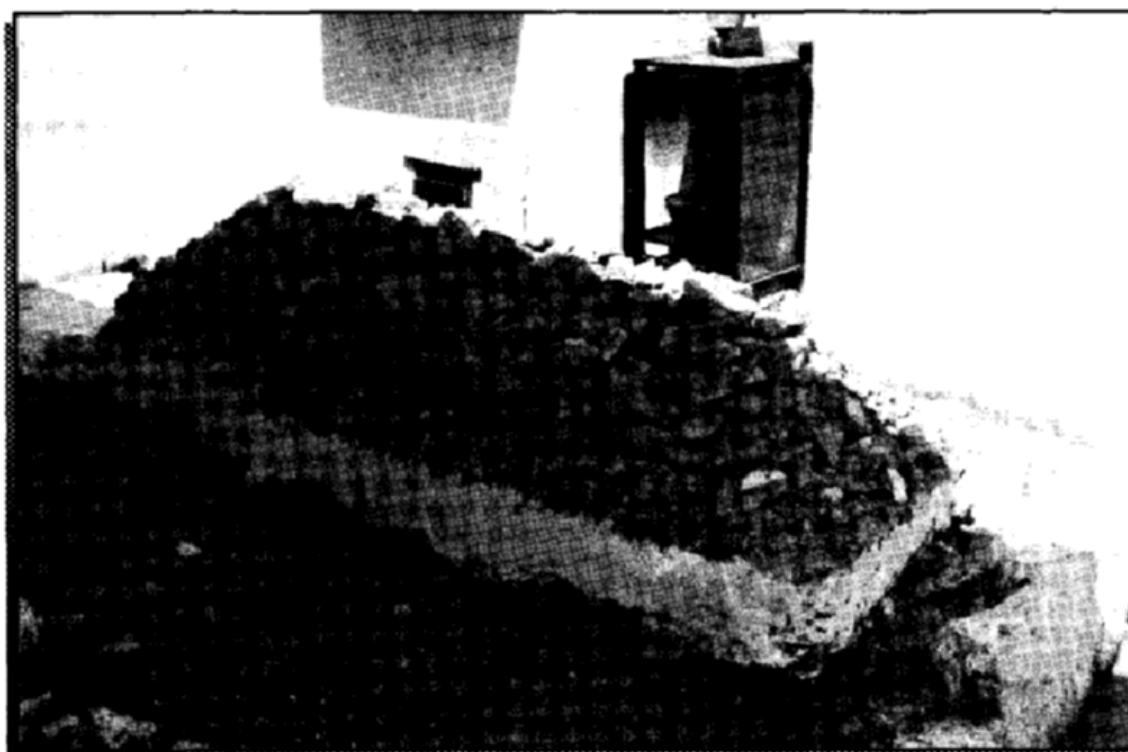
אח"ח 1234567

שגילה, כדי להחזיר צלם־אלקים לניצולים, כאשר כולם היו שרויים עדיין בתדהמה המשתקת.

דירתו הראשונה בבני ברק, היתה בשכונת נוה אחיעזר. שכן לו, דלת בדלת – הסופר והעיתונאי הנודע הר"ר יהודה נחשוני־רומיבש ז"ל, אף הוא פליט ושריד. בעל עין חדה השכן, לבד אשר שמע מאחרים אודות ר' מנחם הבחין ונוכח בעצמו, יום אחר יום, בסגולותיו של השכן החדש. לאחר ימים הוא מנתח בעדותו את גבורת נפשו:

אוצר החכמה

– השמחה שרויה היתה תמיד על פניו, גם כשבבלו עצבת. הכרתיו

"...כי נשבה
ארון הקודש..."
ציון ה"אמרי אמת"

והתפלאתי עליו. אני עוד לא מצאתי עצמי באותם הימים. המום הייתי ולבי חלל בקרבי. מה שעשיתי היתה עשיה מלאכותית כדי להקהות את החושים. אך הוא כבר מצא עוז לנחם את האחרים, להכניס בהם חיים וצהלה; לעודדם בגוף ובנפש. הוא היה חסיד במלוא ישותו, שכל אשר בקרבתו הרגיש רוח חדשה.

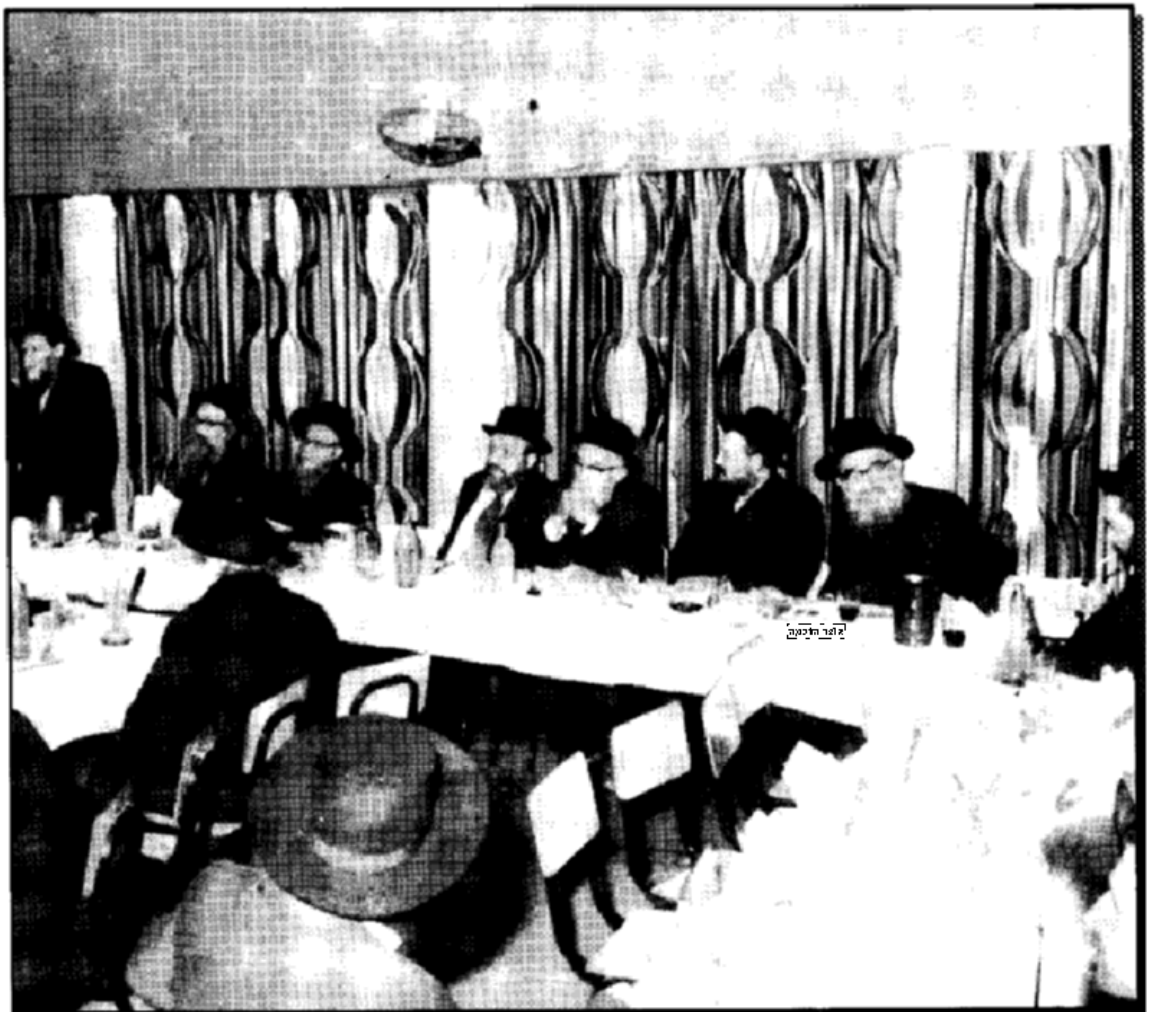
חסיד היה ר' מנחם, שיגונו בלבו וצהלתו בפניו. לפיכך, אולי, לא ידע ר' יהודה, את אשר ידעו אנשים קרובים אחרים: ר' מנחם לא חדל לבכות את ילדיו הקדושים. בכל שנה מחדש, בליל הסדר, לעת הגיעו ל"וכאן הבן שואל", לא היה יכול להבליג, פרץ בבכי מר וכמעט שנתעלף מרוב צער. היה ממלא לוגין של דמעות, על קדושים, שהיו אמורים לשאול את אבא ארבע קושיות – ואינם! – – –

באחד מלילי פסחים, והוא מתגורר בונה אחיעזר, נמצא ר' מנחם שוהה שעות בבית החסידים לאחר תפילת ערבית. כל באי בית החסידים יצאו איש איש, ילדיו ונכדיו עמו והוא – גלמוד ובודד, נאלץ ללכת לבדו. מרוב התרגשות של יגון וכאב, לא עצר כוח ללכת הביתה. אחד מהחסידים הבחין בו ובדי עמל הצליח לעודדו.

עם כל עוצמת רגשותיו, והוא הצטיין כבעל רגש עז, הצליח להמליך את המוח והשכל על כל הליכותיו. נתעודד ועודד אחרים.

[אח"ח 1234567]

בנשיאות אגו"י
בבני ברק.
שני מימין:
ר' מנחם

וכך מוסיף ר' יהודה ומתעד, כיצד היה זה ר' מנס בעל ההשפעה המכרעת בגיבוש נפשם היהודית של שכניו הניצולים, למרות שלא כולם הלכו בדרך הדומה לאורח מחשבתו החסידית המובהקת:

– קירב את כולם ותהה על קנקנם. אני בטוח כי לא מצא בנו את אשר רצה, אך לא התייאש. שמח ושימח את האחרים; השתתף בשמחתם וסבלם. ישב במסיבות מרעים ורקם את חלום התחיה המחודשת לחסידות ולטהרה. אני מעיז להגיד, כי ידו והשפעתו היתה במפנה המכריע לטובה בנפשם של ניצולי השואה בשיכון. כולם עלו והתעלו והיו לאחרים. וכיצד זה עשה ר' מנס את המהפך? היאך יצק לחלוחית אל העצמות היבשות?

– לא בתוכחת-זעם ולא בהתרחקות. הוא חי בין החברים; הבין לרוחם. לא היה איש מפלגה, לא רצה להתמודד בפוליטיקה... נדחק לפינה בה מתבודדים יחידי סגולה... אך קרוב מאוד לרעיון היצירה החרדית. התפעל מכל דבר שהיה בו קו של בנין והתחדשות.

איש חסיד היה

יהודי של פנימיות ר' מנס. עובד ה' ודבוק ללא סייג ברבותיו הקדושים, אדמו"רי בית גור. כל נשמת רוח חייו שזורה בארחות חיהם בקודש של כ"ק מרן אדמו"ר מגור בעל "אמרי אמת" זי"ע, ואחריו כ"ק מרן אדמו"ר מגור בעל "בית ישראל" זי"ע ולהבחל"ח כ"ק מרן אדמו"ר מגור שליט"א. דבריהם נר לרגליו ואור לנתיבתו.

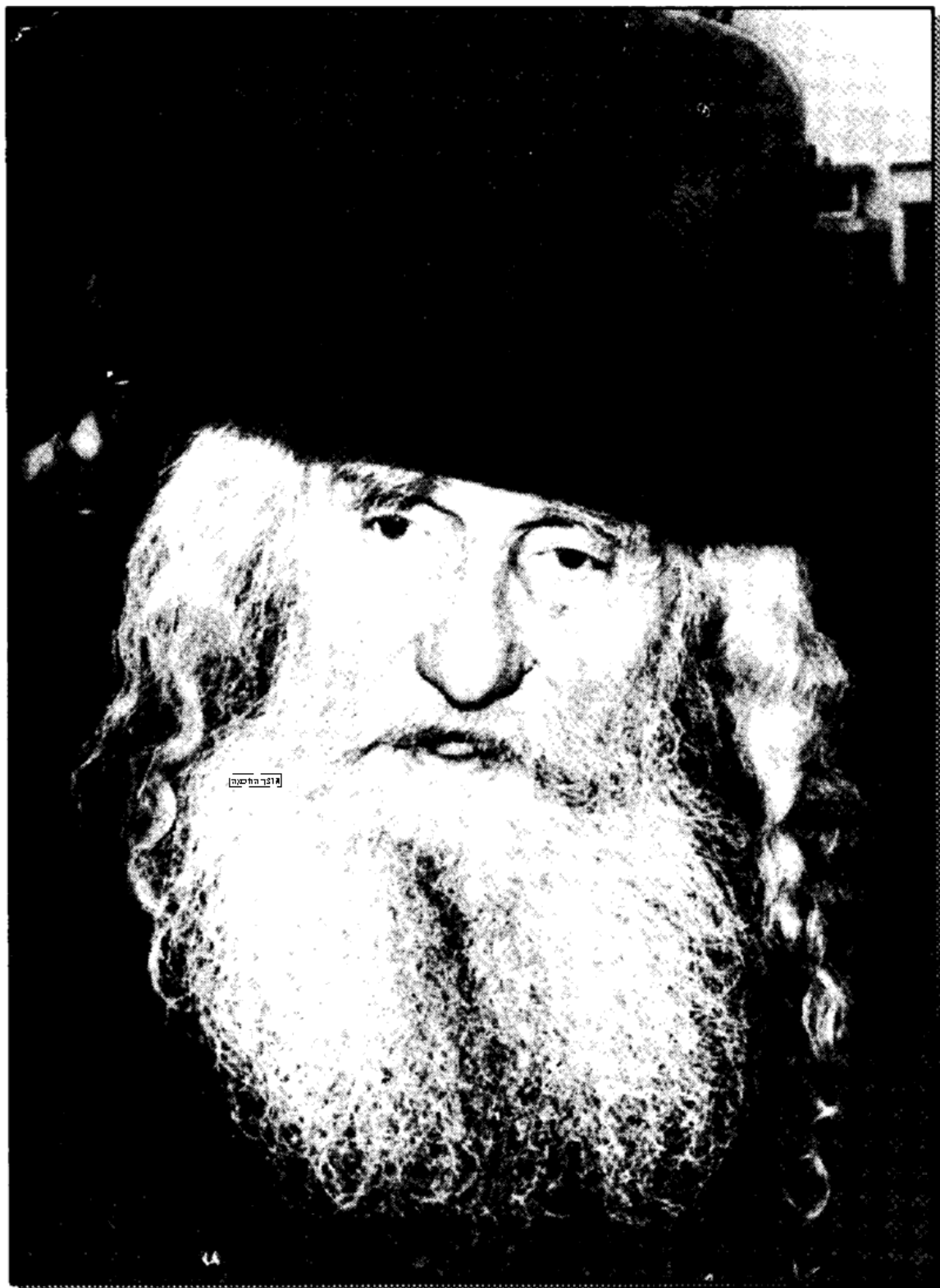
פעם עלה כדרכו ירושלימה, לשבות שבתו בצל קדשו של אדמו"ר זצוק"ל, ה"בית ישראל". לאחר השבת, התייצב בסילודין לפני חדרו של צדיק ונפטר ממנו לשלום. אירע דבר שהוכרח להשאר למחרת בירושלים, עד עת המנחה. נכנס איפוא לבית המדרש הגדול דגור, להתפלל במקום הקודש. מאחר שכבר קיבל אמש ברכת פרידה מהרבי, הקפיד כמנהג חסידים, שלא להיראות נוכח רבו ללא "נטילת שלום" שנית. הצטנף לו בפינה והמתין לראשית התפילה.

דלת ביתו של הצדיק נפתחה ורחש של הס נשמע בבית המדרש. ר' מנס ניסה להשתמט החוצה, בל יראה לפני הרבי. לא הספיק לצעוד וכבר הצדיק עומד מולו...

– נו, וכי אין עדיף להתהלך כאן, מאשר להיות טמון שם?! – – קרא לעומתו הרבי במאור פנים ופנה לפתיחת התפילה.

משפט קצר זה, ליווהו שנים הרבה, ואותו הרבה לשזור בכל עת מצוא. – וכי כמה היה ביני ובין המוות? – הוא משנן לעצמו ולחבריו. – הרי כפסע היה, ואנכי חלילה בין המתים, ככל משפחתי, אחיי ורעיי... אכן! מוטב לי להסתובב

כ"ק מרן אדמו"ר
ה"בית ישראל"
מגור צוק"ל

1234567

כאן מאשר להרקב באדמה הארורה שם! טוב התהלך לפני ה' בארצות החיים,
ממותנו במדבר! – – –

– פעם יצאתי עם ר' מנס – מספר רעהו הר"ר שלום שבדרון – לשיחת
ידידות. הלבנה האירה במלואה ור' מנס שנשא עיניו השמימה נתפעם והחל
מפזם בקולו הערב: "טובים מאורות שברא אלקינו"... לפתע נשמע קול צווחה
מרחוק... ר' מנס נבהל לשמע האנחה העמוקה מביעת הכאב והשברון...
– מה פשר האנחה הזו?... – תמה ר' מנס.

– ראוי אתה לשמות, יען הוא־הוא הקול המוזכר בדברי חז"ל בריש מסכת ברכות כמבשר את "אשמורה ראשונה": "חמור נוער"...

פסק ר' מנס מנגינתו, הניח ידו על ראשו ואמר: – מוטב לי לעלו בארץ ישראל בשמיעת קול חמור נוער – מלהיות מונח שם!... מבוגרים וצעירים ראו בו, בחסיד בכל מעשיו, איש של צורה, יהודי ששיחת־חולין שלו צריכה לימוד, יען היא מתובלת במאמרי חז"ל מדוקדקים ככתבם וכלשונם, ובאמרות צדיקים. בכשרון מופלג ומיוחד, מדמה מילתא למילתא, לומד ומלמד ארחות־חיים, בנוסח "מדבריהם למדנו".

אחיית 1234567

אֲחִיית הַחֲכָמָה

ביום ה"שלושים" להסתלקות כ"ק מרן אדמו"ר ה"בית ישראל" זצוק"ל, נורתה אבן פינת היכל הישיבה "בית ישראל" בישיבת "חידושי הרי"מ" אשר בתל אביב. באותו מעמד, עברו המוני החסידים לפני כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א. כל אחד מהמתברכים זכה לקבל מידו הקדושה תפוח־עץ. היה ר' מנס, החסיד העסקן הדגול, בין יחידי סגולה שזכו להתכבד בשני תפוחים. נתפעם ר' מנס וסח לאחד מידידיו: – מעשה בהרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר זצוק"ל, שישב בבית המדרש בקוצק, והאזין לרבו הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק זצוק"ל, כשהוא שונה בחדרו את פרשתו שנים מקרא ואחד תרגום. היתה זו פרשת וילך ונשמע קולו בקודש: "ויהי ככלות משה לכתוב את דברי התורה הזאת על ספר עד תמם". עצר קימעא הרבי והקשה בפני עצמו: – "עד תומם?" ועל אתר השיב בניחותא: "עד תומם!".

העמיק הרה"ק מאלכסנדר להתבונן בשאלת ותשובת רבו והבין: כוונת הרבי בקושייתו, אמאי נאמר "עד תומם", והרי מדובר כאן בדברי התורה, והיה לו לומר "עד תומה"; ותו, הכי ניתן לסיים דברי התורה?

והרבי תירץ, "עד תומם" – תומם של ישראל! והיינו שמשה רבנו כתב את דברי התורה, עד אשר השלים את בני ישראל ועשאו תמימים! צפה הרבי מקוצק ברוח קדשו בתלמידו הגדול שירד לסוף כוונתו. יצא אליו והעניק לו שני תפוחים!

– הגע בנפשך, ידידי! – נתלהב ר' מנס. רבנו שליט"א מבקש להשלים נפשנו, לעשותנו תמימים ושלמים, ולפיכך הוא נותן בידינו שני תפוחים! – משנת "לא עם הארץ חסיד" מאירה דרכו. תורת עלומיו עומדת לו עד זקנה ושיבה. בקיא נפלא במקורות, ובעל זכרון נדיר. שולט במכמני ש"ס, מדרשים וספרי יסוד שונים, דוגמת תנא דבי אליהו, שגורים על פיו. אף על פי כן, כדרך תלמיד חכם מובהק, אינו סומך על זכרונו. תמיד מהדר לעיין באותיות המחכימות, "נייתי ספר ונחזי"; אומר ועושה: נכנס החדרה, מטפס ועולה עד למדפים הגבוהים, שולף ספרים כבדי משקל, מעלעל ומקיים בנפשו יגעת ומצאת.

הספרים בבית גזיו מקומטים ומצהיבים מרוב שימוש. רבים מהם מכורכים מחדש, לאחר שבלו ברבות הימים. באי ביתו מבחינים כיצד הספרים עולים ויורדים ממדף למדף, והן זוהי אות נאמנה כי מעיינים ולומדים בהם.

שיעורים קבועים לו במקצועות התורה השונים, כמו שיעור ב"מנחת חינוך",
דבר שבת בשבתו.

קורות ביתו מעידין עליו, אבל לא פחות, מעידים גם שכוניו. אלה ראו
ונפלאות בעיניהם, כיצד האיש הוגה בתורה עד השעות הסמוכות לשחרית...
הוויות אביי ורבא המצטלצלות מפיו, נשמעו באזניהם כמנגינה ערבה שלא
שמעתה אוזן מעולם...

אוצר החכמה

עד אמצא מקום לה'

אָה"ח 1234567

מקים עולה של תורה

זכרון אבדן השבט היהודי המפואר לבית גור בשואה, רדפו והדפו למעשים. וראה פלא: האיש שנותר שריד ויחיד והוא חדש בארץ, נמצא מפעיל את החסידים הותיקים והמושרשים באדמת ארץ הקודש. עוד ממקום מושבו בנוה אחיעזר החל מקהיל קהילות ברבים, בתביעה להחזיר עטרה ליושנה:

- הרי בפולין היתה ישיבה בכל "שטיבל"!! - קורא ר' מנס - בכל

"...הרי בפולין
היתה ישיבה
בכל שטיבל..."

אוצר החלמה

"...הבו נחדש
את המלוכה
גם כאן,
בארץ הקודש..."
תלמידי ישיבת
"אמרי אמת"
כיורשים רוחניים
של בחורי גור
בפולין

1234567

אוצר החכמה

השטיבלאך בערים ובעיירות ישבו בחורים ונתעלו בתורה וביראת שמים. הבו נחדש את המלוכה גם כאן, בארץ הקודש! — — —

הדברים מצאו אוזניים כרויות. חבריו החסידים הסבירו איש לרעהו, כי אם אמנם רק שנות דור חוצצות בין הדור הצעיר לבין הדור המופלא שלפני החורבן, הרי שבכל זאת ההבדל תהומי, כאילו עברו מאות בשנים — — — עלה הכורת על הגזע והכרית את פרי. חסדי ה' כי לא תמנו, לא עלה חפצו הנתעב של עמלק; ברם חותם מחריד הוטבע על הדור ואלה הנשארים, אינם אלא שארית-פליטה! — — —

כך מוצא עצמו ר' מנחם לאלה שפרק זמן קצר קודם לכן תכפו "ברוך שאמר" ל"ברוך אומר ועושה" והקימו בברכת כ"ק מרן אדמו"ר מגור ה"בית ישראל" צוק"ל, בשלהי שנת תשי"ח, ישיבה ב"שטיבל" הקטן של חסידי גור ב"גבעת רוקח" בני ברק.

לא היה דבר יקר לר' מנחם ולחבר העסקנים, מהתוכן הרוחני של הישיבה הקדושה. השכילו איפוא להעמיד בראש היכלה התורני והרוחני, לצד ראש ישיבה הדגול, הגאון רבי משה זאב פלדמן שליט"א, את מיטב הר"מים, עידית המשגיחים הרוחניים. ואלה שורת אישי התורה הדגולים שכיהנו וחלקם הגדול עודם מכהנים בישיבת "אמרי אמת".

הרה"ח רבי שמחה בונים רחנשטרוך ז"ל, המשגיח הרוחני אשר נפטר על משמרת הקודש בישיבה. ויבדלו לחיים טובים וארוכים הר"מים הרבנים הגאונים: רבי אשר דב הכהן ניייהויז, רבי דב בעריש הפטקה, רבי שמואל ליברמן, רבי מרדכי יוסף פלדמן ורבי יהודה קליינהנדלר. המשגיחים הרוחניים הרה"ח: רבי חנוך העניך הלוי (בהרה"ח ר' לייבל) אירונשטיין, רבי צבי הערשקע גולומב, רבי דוד הרשקוביץ, רבי יוסף קופרברג, ורבי יום טוב ליפא הלוי קמינר.

אל ספסלי הישיבה החדשה, הושיבו מקימי הישיבה את ילדיהם שלהם, ואת בני הפליטים מחסידי גור שהקימו בתים לאחר השואה, ואלה הטף נתגדלו והיו לאנשים – בני שלוש עשרה למצוות.

דמעות של גיל נתגלגלו על לחייהם של השרידים, ביום שהכניסו את בניהם לישיבה, לאמור: "ראה פניך לא פיללתי והנה הראה אותי אלקים גם את זרעך!" – – –

אוצר החכמה

כאבותיהם בשעתם, החלו פרחי החסידים מלבלבים בתורה ויראת שמים, תחת שרביטם של ר"מים תלמידי חכמים מובהקים ובעלי מידות תרומיות שיראת ה' אוצרם. דבר חידוש היה בישיבה, שהנהיגה סדרים ודרכי חינוך שעיצבו היטב את אישיות התלמידים.

משעת שחר מוקדמת, החל יומם של בני הישיבה, ההוגים בתורה בקדושה ובטהרה. הם ניתקו עצמם כליל מחיי שעה ושיקעו נפשם בחיי עולם. כל רואיהם יכירום, ולא רק בזכות הלבוש החסידי המקורי, כי זרע ברך ה' הם. משנתגבשה הקבוצה, נשכר מקום בבנין ישיבת "בית יוסף" שבמרומי

בדחילו ורחימו...
תפילה בהיכל
הישיבה הישן

1234567

**המשגיח הרה"ח
שמחה בונים
רוזנשטרן ז"ל
נושא דברים**

אוצר החכמה

1234567

**מבחן פומבי
עלידי הג"ר
יחיאל מאיר וינגורט**

"גבעת רוקח". בבנין הקטן, "כלי מחזיק ברכה", "מועט המחזיק את המרובה", שכנה גם ישיבת ברסלב ואף נתקיים מנין נובהרדוקי בשבת... הישיבה שהחלה דרכה עם שבעה בחורים, הכפילה מספר תלמידיה עשרת-מונים ויותר.

עם ה' ידע להכיר ולהוקיר את הישיבה ואבות לבנים ניסו להבקיע שערים לתוכה. צר היה המקום מהכיל את בני הישיבה, וקל וחומר את המתדפקים על שערי הישיבה שסיגלה לה שם מופלא. דירות שכורות מילאו לפי שעה תפקיד של פנימיה.

אל תקרי בניך – אלא בונייך! – – –

רגליו של ר' מנס תקועות באדמה, אבל ראשו מרחף בעניינים שברוח. הוא מלווה את הישיבה לצעירים מצויינים. כואב לבו ודואב על בני הישיבה, בחורי החמד הנדחקים בדירות קטנות ושכורות, שאינן הולמות למטרתן. אינו מוכן לגרוס שצורבים צעירים הממיתים עצמם באהלה של תורה, ייאלצו ללמוד מתוך הדחק. לבו הרחב לא עמד בזאת. הן כל לומדי חולין מתהדרים בהיכלות שן, ולא תהא כהנת כפונדקית!?

אוצר החכמה

גמלה החלטתו: יקום משכן לתורה, בית גדול שמגדלין בו תורה, שמגדלין בו תפילה! בית זה, יהיה מפואר ונישא, רחב ידים ומשוכלל! במוחו מבזיק רעיון: היכל זכרון ועליו שש קומות ייבנה הבנין הגדול – לזכר זוגתו וששת ילדיו הקדושים והטהורים, שלא זכה להעמיד חופותיהם – – – אל תקרי בניך – אלא בונייך! – – –

לברכה ועידוד זכו בקודש פנימה, אצל כ"ק מרן אדמו"ר ה"בית ישראל" מגור וצוק"ל. מלווים בברכת הקודש, יצאו למלאכה. ביתו הצנוע של ר' מנס הפך ל"חדר מצב", בו נתכנס קומץ עסקנים שעשו לילות כימים. בלטו ביניהם הרה"ח: ישראל אירנשטיין, משה אירנשטיין (כיום ראש עיריית בני ברק), צבי זאב גרוס, משה דוד וולקוביץ, יואל ויסמל, אליהו לוי, מאיר לוי, שמואל מרדכי מינץ, אלחנן מרגליות, ישראל פומרנץ, אריה קמינר, ואריה שטיצברג כולם לחיים טובים, ושלמה גלזר ז"ל ואחרים. ההחלטה נפלה ור' מנס החל לתור אחר שטח מתאים לבניית הישיבה. משהוצע המגרש על "הר השלום"

המגרש על
הר השלום

"...ביתו הצנוע
הפך לחדר מצב...'
ישיבת עסקנים
בביתו

אוצר החכמה

בפאתי שדרות רבי טרפון שבבני ברק – אורו עיניו. הן מצוה לרומם בית
אלקיננו, לבנות היכל ה' במקום גבוה, שיהיה נישא ומרומם מעל כל בתי העיר!
לא הכל ראו עין בעין אתו. היו שביקרוהו על רעיון הקמת הישיבה על
המדדון. טענו כי ייאלץ לשלם מחיר כפליים עבור העלאת החומרים אל גבהי
הגבעה. אחד מאבות העיר, טען בלהט, כי שערות יצמחו בכף ידו, אם יקים
ר' מנחם בן עזריאל על הגבעה... – איך יוכל לחצוב את ההר ולבנות עליו?! – הקשה.
ועוד הוסיף להקשות ולתמוה בפני ר' מנחם: – חולם חלומות אתה! מהיכן תוכל
לגייס "שתי פעמים מאה אלף לירות", הדרושים למימון מיום ענק ומפואר כל
כך? ... הן גם אם תרחיק נדוד לאמריקה, ותתאמץ קשות, תגייס עשרים אלף,
ואם הצלחה מיוחדת תאיר לך פנים מעל למשוער, תשיג שלושים... לעומת
המערערים, נענה הרה"ח ר' דוד קליינפלד ז"ל, כי "יקוב הדין את ההר",
והישיבה בנה תבנה על ההר! ור' מנחם מוסיף לאמור: – במתמטיקה הנני חלש
למדי... ברם דבר אחד יודעני: הבנין נחוץ ולפיכך, בעזרת ה', נבנה אותו!
הקשיים אכן נערמו. ההר שדימו שיכיל חול או אבנים רכות, היה מגובש
מסלעים של ממש שמחיר התציבה בהם היה יקר; את העפר והאבנים שפנו
מההר הנחצב, נאלצו להוביל על גבי חמורים... שיטה שנחשבה פרימיטיבית
גם לפני כמה עשרות שנים... דרך אחרת לא היתה... אולם לבסוף אמרו גם
הספקנים אמן, לאחר שנוכחו לראות את הבית כלול בהדרו ומשקיף על פני
כל הסביבה.

רב פעלים האיש; מוחו רב הכשרון הכיל הכל: יצירה וחינוך, עסקנות
וגמילות חסד, עצה טובה ועוד אנפין נהירין. לאו כל מוחא סביל דא. כי הוא